

Капітан Алатрісте

Про книгу

Чи можна назвати найманця людиною честі? Виявляється, так, коли йдеться про головного героя популярного історико-пригодницького роману Артуро і Карлотти Перес-Реверто. Відважний вояк Дієго Алатрісте бідує після поранення і змушений погоджуватися на сумнівні заробітки. Отримавши чергове замовлення, капітан несподівано для себе самого опиняється у вирі небезпечних інтриг Мадридського двору. І шпаги замало - тут треба швидко думати, а ще не зраджувати себе.

A detailed illustration of a pirate captain. He has a dark beard and mustache, and is wearing a black wide-brimmed hat with a red bandana underneath. He is dressed in a green coat with gold trim and a dark blue tunic. In his right hand, he holds a sword with a silver hilt and a skull-shaped guard. In his left hand, he holds a dagger with a silver hilt and a red blade. The background is a fiery orange and yellow. The text is overlaid on the image.

АРТУРО І КАРЛОТА
ПЕРЕС-РЕВЕРТЕ

КАПІТАН
АЛАТРИСТЕ

ФАБУЛА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

Ми пішли в останній бій
З нашим капітаном.
Він в атаку нас повів
Попри біль і рани.
Легендарний капітан!
Кращий із найкращих!

Едуардо Маркіна «Сонце зайшло у Фландрії»

1. ТАВЕРНА «В ГОСТЯХ У ТУРКА»

То не був найчесніший і найпобожніший чоловік на світі, але він був сміливцем. Його звали Дієго Алатрісте-і-Теноріо. Свого часу він служив у піхоті і воював на Фландрських війнах. Коли ми познайомилися, він животів у Мадриді, де брався за різну не надто шляхетну роботу, що вимагала фехтувальної майстерності — часто допомагав людям, яким бракувало вправності або відваги розв'язати свої проблеми самотужки. Йшлося про всілякі дрібниці: помститися за ображеного рогоносця, налякати когось, хто відмовлявся йти до суду або безпідставно претендував на чийсь спадок, покарати тих, хто заплатили карткові борги лише наполовину, і таке інше. Нині подібні діяння підлягають осуду, але не судить суворо. За тих часів в іспанській столиці хліб насущний здобували вістрям сталевого клинка десь на перехресті. А Дієго Алатрісте міг блискуче впоратися з усіма цими справами. Він надзвичайно спритно вихоплював шпагу з піхов, іще краще вправлявся лівою рукою з довгим вузьким кинджалом, що також зветься «біскайцем»^{1}. Як говорить відоме прислів'я: «І Богу свічка, і чорту біскаєць». Противник зосереджувався на тому, що парирував та завдавав ударів згідно з правилами шляхетного фехтування, і раптом звідкись знизу його нутроці проштрикував стрімкий, мов блискавка,

кинджал — бідолаха навіть не встигав помолитися востаннє. Так. Як я вже сказав, панове, то були важкі часи.

Отже, капітан Алатрісте заробляв собі на життя шпагою. Наскільки мені відомо, «капітан» — радше прізвисько, ніж реальне звання. Заслужив він його давно, коли служив у королівській піхоті і якось уночі переходив замерзлу річку разом із двадцятьма дев'ятьма товаришами і справжнім капітаном, затиснувши шпагу між зубами й роздягнувшись до сорочки, аби злитися зі снігом і здійснити один із безглузвих подвигів задля возвеличення Іспанії — заскочити зненацька голландський полк. Голландці були нашими тодішніми ворогами, оскільки прагнули проголосити себе незалежними і забути про наше існування за принципом «чого очі не бачать, того серцю не жаль». Зрештою вони домоглися свого, але ми добряче потріпали їх. Основний задум був таким: закріпитися на березі річки, на греблі чи біс його знає де, дочекатися зорі, коли королівські війська підуть у наступ і возз'єднаються з ними. Наслідок: єретики були майстерно прирізані, не встигнувши навіть зойкнути. Поки вони солодко спали, задубілі від холоду наші вийшли з води й розігріли кров, відправивши єретиків до пекла чи туди, куди потрапляють кляті лютерани. Найгірше очікувало їх попереду, адже

настав світанок, небо розвиднилося, а наступна атака іспанців не відбулася. Подейкували, що заздрісні генерали пересварилися з полководцями. Внаслідок цих перипетій тридцять один солдат були покинуті напризволяще, поливаючи відбірною лайкою зрадливе керівництво, оточені голландцями, що жадали помститися за своїх зарізаних товаришів. Їх спіткала ще страшніша біда, ніж Непереможну Армаду, що зазнала нищівної поразки за правління нашого доброго володаря Феліпе II. То був довгий і дуже виснажливий день. Ви погодитесь зі мною, панове, якщо дізнаєтесь, що тільки двом іспанцям удалося повернутися на наш берег після настання сутінок. Дієго Алатрісте був одним із них. Оскільки він командував товаришами впродовж цілої доби (справжнього капітана прикінчили на початку першої ж бійки, встромивши йому в спину добрячий шмат сталі), це прізвисько пристало до нього попри те, що він не мав нагоди виконувати відповідні обов'язки. Капітан на один день,

головнокомандувач приреченого війська, що безславно загинуло на березі річки, втрачаючи солдатів один за одним, серед прокльонів і стогонів. Таке часто траплялося на Фландрських війнах. Іспанська класика, коротко кажучи.

Мій батько був другим солдатом, що уцілів тієї ночі. Його звали Лопе Бальбоа. Уродженець провінції Гіпускоа, сміливець, яких мало. Подейкують, що вони з Дієго Алатрісте були нерозлучними друзями, майже братами. Судячи з усього, це правда — під час штурму бастіону Юліх, після того як мого батька вразило аркебузним пострілом (з цієї причини він не потрапив на картину «Здача Бреди» Дієго Веласкеса, на відміну від свого друга Алатрісте, якого художник намалював справа, за силуетом коня), капітан поклявся подбати про мене, коли я підросту. Ось чому незадовго до мого тринадцятиріччя мати сунула в торбинку сорочку, штани, чотки, окрасць хліба й відрядила мене до капітана, скориставшись тим, що її двоюрідний брат саме вирушав до Мадриду. Отак я пішов на службу до друга мого батька, виконуючи обов'язки чи то слуги, чи то пажа.

Зізнаюсь чесно: якби жінка, що привела мене на світ, добре знала його, вона навряд чи відпустила би мене з такою охотою. Гадаю, що звання, хай навіть і несправжнє, возвеличило його в її очах. Крім того, бідолашна жінка була слабкого здоров'я і мусила виховувати двох доньок. Її тішила можливість убити двох зайців: позбутися зайвого рота в сім'ї і дати мені нагоду пошукати щастя в столиці. Отже, вона, не довідавшись жодних подробиць, виштовхала мене зі своїм родичем, супроводивши розлогим листом, написаним парафіяльним священником під її диктовку, де нагадувала Дієго Алатрісте про його моральні зобов'язання і дружбу з моїм покійним батьком. Пам'ятаю, що коли я почав служити у нього, він щойно повернувся з Фландрії, оскільки страшна рана, отримана ним у Фльорюсі, ще була свіжою і дуже турбувала його. Я був сором'язливим і полохливим, мов миша, і мене засмучували його страждання щоразу, як я, зачаївшись на матраці, слухав, як він тиняється кімнатою безсонними ночами. Іноді, в перерві між нападами болю, він мугикав якісь куплети, декламував вірші Лопе де Веги, бурмотів прокляття, розмовляв сам із собою, ніби змирився з неминучим, і навіть веселився. Капітану загалом було

притаманно сприймати всі біди та негаразди як злий жарт давнього знайомого, що час від часу знущається з нього. Ця особливість, либонь, пояснювала його своєрідне почуття гумору — різке, холоднокровне, відчайдушне.

Відтоді минуло багато часу, тож я плутаюсь у датах. Та знаю напевно, що історія, яку я маю намір переповісти вам, сталася десь у тисяча шістсот двадцятих роках. Ідеться про пригоди людей в масках і двох англійців, що породили чимало пліток при дворі. Що ж до капітана Алатрісте, він ледве врятував свою шкуру, добряче потріпану противниками у Фландрії, турками й берберськими піратами, а на додачу нажив двох ворогів, що переслідували його до останнього подиху. Я маю на увазі Луїса де Алькесара, секретаря нашого шановного короля, і його головоріза Гвальтеріо Малатесту, мовчазного і вкрай небезпечного найманого вбивцю, який настільки при звичаївся вбивати ударом у спину, що впадав у глибоку печаль, якщо випадково позбавляв життя, стоячи перед жертвою, бо йому уявлялося, що він втрачав свої вміння і навички. Того ж року я закохався по самі вуха — вперше і навіки — в Анхеліку де Алькесар, підступне і збочене створіння, уособлене в золотоволосій дівчинці одинадцяти-дванадцяти років. Утім, на все свій час. Розповідатиму послідовно.

Мене звать Іньіго. Це ім'я було першим словом, вимовленим капітаном Алатрісте того ранку, коли він вийшов зі старої тюрми, де просидів три тижні за несплату боргів, годуючись за рахунок королівської казни. Взагалі-то я говорю фігурально про «допомогу» королівської казни, адже в тій в'язниці, так само як у всіх тогочасних карних закладах, єдиними розкошами (а їжа теж належала до «розкошів») були ті, за які арештанти могли заплатити з власного гаманця. На щастя, капітан, хоч і заgrimів за ґрати з порожніми кишенями, мав чимало друзів. Спільними зусиллями вони підтримували його впродовж ув'язнення, допомагали терпіти незручності завдяки юшкам і кашам, що їх передавала за моїм посередництвом Карідад Лебриханка^{2}, власниця таверни «В гостях у турка», а також завдяки незначним сумах, зібраним доном Франсіско де Кеведо, Хуаном Вікунья та деякими хорошими приятелями. Що ж стосується усього іншого — я маю на

увазі прикрості, невід'ємні від тюремної буденності,— капітан долав ті виклики з неперевершеною гідністю. Серед бранців був поширений звичай позбавляти своїх товаришів у нещасті особистих речей, одягу і вбрання. Однак Дієго Алатрісте був доволі відомою людиною в Мадриді, а ті, хто не знали його, швидко пересвідчувалися, що з ним краще триматися насторожі. Згодом я довідався, що перше, що зробив позбавлений волі капітан,— підійшов до найнебезпечнішого старожила, люб'язно привітався з ним і приставив до його горла короткий ніж, один із тих, що використовують на бійнях (його вдалося сховати за сприяння наглядача, купленого кількома монетами). Це призвело до дивовижних наслідків. Демонстрація життєвих принципів була такою переконливою, що ніхто вже не наважувався турбувати Алатрісте, який міг спокійно спати, загорнувшись у свій плащ в одному з більш-менш чистих кутків, надійно захищений славою сміливця. Пізніше він почав щедро ділитися харчами, принесеними Карідад Лебриханкою, і пляшками вина, придбаними на волі стараннями його побратимів, що забезпечило відданість товаришів по камері включно з нещасним Бартоло, з яким сталося непорозуміння першого дня. Уродженець Кордобі на неблагозвучне прізвище «Смердючий», який часто буянив і потрапляв за ґрати, виявився зовсім не злопам'ятним. Такою була одна з чеснот Дієго Алатрісте — вміння заводити друзів навіть у пеклі.

Усі ті події неначе відбувалися з кимось іншим. Я забув, який рік виповнився нашому століттю — двадцять другий чи двадцять третій, — але можу сказати напевно, що капітан покинув в'язницю погожого мадрридського ранку, що вражав чистотою, блакиттю і холодом, від якого перехоплювало дух. Тоді ми ще не знали, що той день докорінно змінить наше життя. Багато років сплигло, багато води утекло під мостами Мансанареса, проте я досі бачу перед собою Дієго Алатрісте як живого: худий, неголений, він завмирає на порозі, а дерев'яні чорні двері, оббиті гвіздками, затріснулися за його спиною. Чудово пам'ятаю, як він кліпав очима, засліплений яскравим сяйвом; пам'ятаю пишні вуса, стрункий силует у плащі, ширококрисий капелюх, що відкидав тінь на його щоки; пам'ятаю, як він примружував світлі очі, що спалахнули радістю, коли він угледів мене на кам'яній лавці посеред площі. Погляд капітана був особливим: напрочуд ясний,

холодний, світло-зелений із сіруватими переливами, подібний до ставкової води зимового ранку, він несподівано теплішав і сповнювався приязні — здавалося, крижана брила танула під гарячими сонячними променями, — хоча обличчя залишалося серйозним, суворим, позбавленим емоцій. Була у нього інша, багатозначніша усмішка, яку він приберігав, коли над ним нависала небезпека або печаль полонила душу: дивна гримаса трохи піднімала його вуса зліва, часом переходячи у загрозу, що передувала - невідворотному удару шпагою, а часом — змінюючись похмурістю, що містила якесь лихе передвістя. Останнє траплялося, коли капітан сам-один розправлявся тихцем з кількома пляшками вина. Він вихиляв одним духом близько півтора літра й витирав вуса тильною стороною долоні, втупившись очима в стіну. «Вино вбиває привидів», — часто казав він, не уточнюючи, що йому ніколи не вдавалося змусити їх зникнути.

Того ранку, побачивши, що я чекаю його на площі, Алатрісте обдарував мене першою усмішкою — тією, що осяювала його очі всупереч незворушному кам'яному виразу і різкій інтонації, з допомогою якої він підкреслював значущість своїх слів, хоча категоричність не була йому притаманна. Оглянувши вулицю, він вочевидь зрадив, що його не підстерігає жоден новий кредитор, після чого підійшов до мене, скинув плащ, незважаючи на холод, згорнув у клубок і жбурнув мені:

— Ін'їго, спали його. Тут повно клопів.

Плащ смердів так само, як і власник. Усі інші речі капітана теж кишіли різноманітними паразитами. Не минуло й години, як усе змінилося в купальнях Тосканця Мендо — цирульника, що в молодості служив у Неаполі (він приятелював із Дієго Алатрісте і неабияк поважав його). Коли я прийшов зі зміною білизни та єдиним пристойним костюмом, знайденим у ветхій шафі, що служила нам гардеробом, мій опікун уже виліз із дерев'яної діжки, повної брудної води, і витирався рушником. Тосканець добре поголив і причесав його. Коротке каштанове, ще вологе волосся було укладене на прямий проділ, відкриваючи широке чоло, засмагле під сонцем тюремного двору, прикрашене маленьким

шрамом над лівою бровою. Поки Алатрісте надівав кальсони та сорочку, я роздивлявся інші, знайомі мені відмітини. Один

шрам у формі півмісяця тягнувся від пупка до правого соска. Другий перетинав стегно довгим зигзагом. Ці дві рани були завдані холодною зброєю — шпагою чи кинджалом — на відміну від інших двох на спині, що мали форму зірочки (однозначна вказівка на слід від кулі). П'ята, найсвіжіша рана ще не загоїлася — саме вона часом відкривалася і нагноювалася, не даючи йому спати. Лілуватий рубець сантиметрів зо п'ятнадцять завдовжки, що «прикрашав» його лівий бік, з'явився понад рік тому, нагадуючи про битву під Фльорюсом. Того дня, коли його власник мився у діжці, шрам не болів і мав не такий уже й поганий вигляд.

Я допомагав капітану, поки той повільно і дещо розсіяно вдягав темно-сірий каптан і так звані валлонські штани того ж кольору — зібрані в колінах і зашнуровані,— що приховували заштопані панчохи. Потім він підперезався шкіряним поясом, який я ретельно змащував маслом за його відсутності, пристебнув шпагу з масивною хрестовиною, чії лезо й ефес зберігали пам'ять про минулі битви й чужі клинки у вигляді численних подряпин і зазублин. То була хороша довга шпага з толедської сталі, що залітала івилітала з піхов, видаючи нескінченне загрозливе шипіння, від якого мороз пробігав поза шкірою. Кілька секунд капітан, утомлено усміхаючись, розглядав своє відображення у щербатому свічаді.

— Богом клянусь,— буркнув він крізь зуби,— я помираю від спраги.

Не додавши ані слова, він спустився сходами, вийшов надвір і попрямував вулицею Толедо до таверни «В гостях у турка», обравши сонячну сторону з огляду на відсутність плаща. Голова була високо піднята, на ширококрисому капелюсі тріпотіло облізде червоне перо. Час від часу, вітаючись зі знайомими, Дієго Алатрісте підносив руку до цього капелюха або знімав його перед поважними дамами. Поринувши в роздуми, я слідував за ним, витріщаючись на вуличних хлопчиськів, на зеленярок, що торгували під колонадою, на зівак, що засмагали, скупчившись біля церкви єзуїтів. Хоча я ніколи не був занадто наївним і місяці, проведені в цьому мадридському районі, дечого мене навчили

й розвіяли мої ілюзії, я був ще зовсім юним і нагадував повне цікавості цуцця, що дивиться на світ круглими від подиву очима, стараючись не прогавити жодної дрібниці. Аж раптом ззаду почулося стукотіння копит мулів, заgrimіли колеса, що наближались до нас. Попервах я не звернув уваги на цей шум: екіпажі були звичним явищем для цього місця, адже вулиця Толедо вела до головної площі — Пласа-Майор — і королівського палацу Алькасар-Реаль. Волею випадку, коли екіпаж порівнявся з нами, я звів погляд і переді мною промайнули дверцята без герба й обличчя дівчинки з білявими кучериками у віконці. Ніколи в житті я не бачив таких блакитних, чистих, чарівних очей, що тривожили душу! Ті очі на мить зустрілися з моїми, після чого екіпаж рушив з місця, увозячи це диво кудись далеко. Я затремтів, сам не відаючи чому. Як же я налякався би, якби довідався, що хвильку тому на мене позирнув Диявол!

— Доведеться битися,— мовив дон Франсіско де Кеведо.

На столі було повно порожніх пляшок. Щоразу, коли дон Франсіско випивав забагато келихів вина «Сан Мартін де Вальдеіглесіас» (а це траплялося часто), він хапався за шпагу і поривався битися з усіма, хто його оточував. Задерикуватий, буйний поет, підсліпуватий гуляка, лицар ордену Сантьяго{3}, мав гострий, мов меч, язик і славився своєю прекрасною поезією і своєю уїдливістю. За це він розплачувався різними негараздами: час від часу кочував з однієї тюрми до іншої, а після одного вигнання негайно вирушав у друге. Річ у тім, що наш добрий володар Феліпе IV та його фаворит, граф Оліварес, подібно до всіх мадридців, високо цінували його влучні вірші, але бути головними героями цих віршів їм подобалося значно менше. Ось чому після появи нового сонета чи анонімної епіграми (хоча анонімність була умовною, бо всі відразу впізнавали автора), альгвасили{4} й помічники корехідора{5} вдиралися до помешкання дона Франсіско, до таверн або літературних салонів, де його часто можна було зустріти, і шанобливо запрошували його супроводити їх, унаслідок чого він пропадав на кілька днів чи місяців. Оскільки він був упертим, гордовитим і ніколи не вчився на своїх помилках, такі прикраси повсякчас спіткали його, і вдача поета неминуче псувалася. Попри все,

він був бажаним гостем на застіллях і відданим другом своїх друзів, до кола яких належав і Алатрісте. Обидва полюбляли навідуватися до таверни «В гостях у турка», де займали один із найкращих столиків, який завше залишала для них Карідад Лебриханка (в минулому вона була повією, а нині безкоштовно дарувала свою прихильність капітану). Окрім дона Франсіско й Алатрісте, того ранку в таверні зібралися інші завсідники: ліценціат Кальсас, Хуан Вікунья, преподобний Перес, Фадріке Одноокий, аптекар із Пуерта Серрада.

— Нам таки доведеться битися,— рішуче повторив поет.

Як я вже казав, він наклюкався вина «Вальдеіглесіас» і помітно захмелів. Збивши табурет, чоловік підскаочив, схопився за руків'я шпаги й спопелив поглядом двох чужоземців за сусіднім столиком. Вони щойно повісили свої плащі та портупеї на вбиті в стіну цвяхи й похвалили поета за вірші, що насправді були написані не ним, а доном Луїсом де Гонгорою, його запеклим ворогом і головним суперником у літературній царині, якого він ненавидів і звинувачував в усіх гріхах, називаючи содомітом, іудеєм, шолудивим псом. Йшлося про ненавмисну образу, проте дон Франсіско не мав наміру пропустити її повз вуха. Ледве тримаючись на ногах, учепившись мертвою хваткою у шпагу, він почав на ходу складати римовану відповідь:

Я буду викладати свої твори беконом,
Чому ти не вкусиш мене, Гонгорілла...{6}

Тим часом чужоземці старалися вибачитися, а капітан та інші товариші по чарці тримали його, заважаючи кинутися на кривдників.

— Ні, чорт забирай, це зневага! — белькотів поет, гикаючи і силкуючись звільнити праву руку, а лівою рукою поправляючи окуляри, що сковзали з носа.— Слід розставити все по своїх місцях. Гостра сталь допоможе мені.

— Нащо марнувати стільки сталі зранку? — розсудливо спитав Дієго Алатрісте.

— Як на мене, це мізерна кількість,— не відриваючи очей від незнайомців, поет люто покручував вуса.— Будьмо щедрими, не

пожалкуємо зброї для отих поганців, байстрюків, народжених від бозна-кого, а не від шляхетних ідальго.

Ці слова були відверто лайливими, тож чужоземці потягнулися до шпаг і рушили до виходу, налаштовані битися. Капітан та інші, збагнувши, що сутички не уникнути, просили їх не зважати на спричинену вином несамовитість дона Франсіско і відступити, адже немає нічого почесного в дуелі з п'яним чоловіком, так само як немає нічого безчесного у непомітній втечі задля запобігання страшнішим лихам.

— *Bella gerant alii*{Z},— напучував його преподобний Перес.

Цей священник служив у сусідній єзуїтській колегії. Його природна добродушність і доречно вжиті латинські афоризми зазвичай заспокоювали гарячі голови, оскільки він вимовляв кожне слово розважливо і переконливо. Однак ті чужоземці не знали латини і не могли так просто перетравити жарти про «байстрюків від бозна-кого». Втручання єзуїта ні до чого не призвело ще й тому, що їх узяв на кпини ліценціат Кальсас — хитрий цинічний крючкодер, який проводив у судах більшість часу і майстерно затягував будь-яку справу, аж поки не висотував із клієнта все до останньої монети. Ліценціат обожнював бійки і завжди підбурював охочих.

— Не вбивай, дон Франсіско, трохи поріж, та й годі,— шепотів він.— Хай покриють судові витрати.

Присутні налаштувалися побачити одне з тих видовищ, про яке наступного дня сповістять газети в рубриці «Надзвичайні події». Капітан Алатрісте, попри всі зусилля втихомирити друга, майже змирився з неминучою баталією на вулиці, адже не міг покинути дона Франсіско напризволяще.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ПОДЯКА

Висловлюю щиру подяку

Сеалтієлю за те, що позичив нам прізвище.

Хуліо Ольєро за те, що порадив мені звернутися до друкарні Педро Тешейри в Мадриді.

Альберто Монтанеро Фрутасу за нотатки на полях, за апокрифи Кеведо і Гвадальмедіни, за його розсудливість і щиру дружбу.

1 Біскайя — найбільш густонаселена провінція в складі Країни Басків. Назва кинджала вказує на місце, де його виробляють.— *Тут і далі прим. пер.* [Повернутися](#)

2 Лебриха — місто і муніципалітет в Іспанії в провінції Севілья, Андалусія. Прізвисько героїні вказує на її походження. [Повернутися](#)

3 Орден Сантьяго — духовно-лицарський орден Сантьяго де Компостела, заснований 1169 року. Знаком приналежності до цього ордену попервах був червоний меч із хрестоподібним руків'ям, спрямованим униз, а згодом його замінив червоний лілієподібний хрест із нижнім кінцем у формі леза меча. [Повернутися](#)

4 Альгвасил — судейський або поліцейний чин в Іспанії. Альгвасили стежили за належним виконанням вироків судів, а в епоху Середньовіччя підпорядковувалися алькальду і виконували функції поліціантів. [Повернутися](#)

5 Корехідор — адміністративна і судова посада в Іспанії, заснована в XIII столітті. Корехідори призначалися іспанськими монархами і здебільшого здійснювали контроль над місцевими адміністраціями та діяльністю суддів. [Повернутися](#)

6 Переклад М. Ореста. [Повернутися](#)

7 «Нехай воюють інші» (*лат.*, цитата з «Героїд» Овідія, 13:84). [Повернутися](#)

8 Знаменита двозначна відповідь оракула Пірру: «Стверджую, що ти можеш перемогти римлян» (*з лат.*), що вказує не тільки на можливу перемогу, а й містить натяк на можливу поразку. [Повернутися](#)

9 Орден Калатрави — іспанський духовно-лицарський орден, що був заснований цистерціанцями 1158 року і проіснував до 1838 року. Лицарі Калатрави носили білі мантиї з червоним хрестом, складеним із квіток лілеї. [Повернутися](#)

10 *Перо подовжує руку (лат.). Повернутися*

11 Вірш наведено в перекладі М. Ореста. *Повернутися*

12 «Та пішли ви!», «Сучі діти», «Ми відріжемо вам яйця» (*спотворена англійська*). *Повернутися*

13 *Битва при Джербі (9–14 травня 1560)* — грандіозна морська битва між Османською імперією та об'єднаним флотом християнських держав (що здебільшого складався з іспанців), яка відбулася поблизу острова Джерба, поряд із туніським узбережжям. Зіткнення завершилося ганебною поразкою європейців: майже десять тисяч людей загинули або потрапили в полон, близько половини кораблів були знищені. *Повернутися*

14 «Пісня про мого Сіда» — класичний твір іспанського героїчного епосу, написаний на початку XII століття. Єдиний відомий рукопис датований XIV століттям. *Повернутися*

15 «Ввічливість не є перешкодою хоробрості» — популярне іспанське прислів'я. *Повернутися*

16 *Маестро де кампо* — звання, створене 1534 року імператором Карлом V. Поступався чином тільки генерал-капітану. Згідно з наданими йому повноваженнями, командував піхотою, вершив правосуддя, регулював постачання продовольства. *Повернутися*

17 *Дієго Уртадо де Мендоса (1503–1575)* — відомий іспанський поет, дипломат, історик. Його називають одним із можливих авторів класичного шахрайського роману «Ласарільйо з Тормеса». *Повернутися*

18 *Хуан Руїс де Аларкон-і-Мендоса (1581?–1639)* — ушавлений драматург, уродженець Мексики, який справив величезний вплив на розвиток іспанського театру золотого віку. *Повернутися*

19 *Луїс Велес де Гевара (1579–1644)* — видатний іспанський драматург і письменник золотого віку, автор роману «Кульгавий

диявол». *Повернутися*

20 Фернандо де Рохас (бл. 1465–1541) — письменник, який прославився завдяки одному-єдиному твору «Селестіна», що посідає важливе місце в історії іспанської літератури. *Повернутися*

21 Висока Порта (також Блискуча Порта, Осяйна Порта, Оттоманська Порта) — назва уряду Османської імперії, що використовувалася з XV століття, закріпившись в історії дипломатії та міжнародних відносин. Походження цієї назви пов'язане з османським дипломатичним протоколом, згідно з яким візир приймав іноземних послів перед парадними (високими) воротами. Слово «ворота» увійшло в європейську термінологію в італійській та французькій формах — «porta» і «porte». *Повернутися*

22 Агустін Морето-і-Кавана (1618–1669) — популярний іспанський драматург золотого віку, що належав до так званої «школи Кальдерона». *Повернутися*

23 Ангел Господній (*Angelus Domini*) — традиційна католицька молитва, яку читають вранці, опівдні та ввечері. *Повернутися*

24 Волтер Релі (бл. 1554–1618) — англійський державний діяч, поет, письменник, моряк, фаворит Єлизавети I, один із найвідоміших героїв свого часу. Здобув славу завдяки нападам на іспанський флот, за що удостоївся титулу лицаря 1585 року. Приєднався до перших колонізаторів Північної Америки. Дружив із найталановитішими поетами-сучасниками — Шекспіром, Марло, Кідом та ін. *Повернутися*

25 Кораль (ісп. *corral* — двір, огорожене місце) — перші театральні приміщення, що з'явилися в середині XVI століття. Покази в коралях суттєво вплинули на театральний ренесанс золотого віку. Там демонструвалися народні п'єси Лопе де Веги, основоположника іспанської національної драматургії, та його послідовників. *Повернутися*

26 Алькальд Дому і Двору (*іст.*) — судовий чиновник, наділений повноваженнями супроводжувати королівський двір і виконувати свої

обов'язки залежно від його місцеперебування. *Повернутися*

27 Повстання морисків (Альпухарське повстання, Альпухарська війна 1568–1571 років) — масштабний бунт мусульман у період правління Феліпе II. Мориски чинили гідний опір і навіть здобували незначні перемоги, скориставшись тим, що велика частина іспанської армії воювала в Нідерландах. Коли королівська влада придушила повстання, понад 80 тисяч маврів було вигнано з Гранади й Альмерії і переселено до містечок Кастилії. *Повернутися*

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ